

УДК: 821.161.2

Сугоняко Юлія Олександрівна
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
(Глухів, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ІНДИВІДУАЛЬНОГО СТИЛЮ Д. ПАВЛИЧКА

Анотація. У статті досліджено особливості індивідуального стилю Дмитра Павличка, зокрема визначено особливості використання мовно-виражальних засобів, що є ознакою неповторності авторського стилю митця.

Ключові слова: індивідуальний стиль, художній образ, поетична творчість, збірка поезій, індивідуальна манера письма.

Аннотация. В статье исследованы особенности индивидуального стиля Дмитрия Павлычко, а именно: определены особенности использования языковых средств, что есть особенностью индивидуального авторского стиля писателя.

Ключевые слова: индивидуальный стиль, художественный образ, поэтическое творчество, сборник поэзии, индивидуальный манера письма.

Sugonyako Yuliya Oleksandrivna
Glukhiv National Pedagogical University
of the name of Oleksandr Dovzhenko
(Glukhiv, Ukraine)

FEATURES OF INDIVIDUAL STYLE D. PAVLICHKA

Abstract. In the article the features of the individual style of Dmitry Pavlychko are studied, in particular the features of the use of language-expressive means are determined, which is a sign of the uniqueness of the author's style of the artist.

Key words: individual style, artistic image, poetic creativity, collection of poetry, manner of writing.

Творчість Дмитра Павличка відома в українській поезії вже понад півстоліття. Особливість її виявляється у відтворенні високоінтелектуальних ідей у дивовижному лаконічному словесному оформленні. Він є талановитим майстром слова, що має пряме відношення до живої історії української літератури і літературної мови. Його мовно-поетичне мислення нерозривне з історичною долею України. Поет фіксує історичні події, що є відображенням активної громадської, політичної діяльності. Вірші, написані митцем в 2013 році – «Або йди в Європу, або згинь!», «Білоруський прапор», «Кардинал», «Лист до пані Богословської», «Два майдани», – відображають ідеї та настрої народу до політичної ситуації в Україні.

Авторська унікальність у використанні мовних засобів відбивається в індивідуальному стилі (ідіостилі) письменника. При дослідженні стилю

письменника оперують так поняттям як стильова домінанта. Маючи стильове «обличчя», письменник з кожним твором видозмінює його, оскільки змінюється тематика і порушувана проблематика (іноді – ідеологія), які теж є стилетворними факторами. Дослідження мовного аспекту ідіостилу дає можливість побачити індивідуальну неповторність письменника в представлений ним вербально-естетичній картині світу, оцінити його внесок у систему вже функціонуючих словесних художніх засобів національної мови, визначити загальні закономірності й провідні тенденції розвитку літературної мови.

Формування мовної картини світу слугує фундаментом системності та закономірності індивідуального стилю письменника. Мовна картина світу має властивість поєднувати загальне й одичне, загальне й індивідуальне. Необхідно зауважити, що функція повторюваності й закономірності формує естетичне організуюче ядро кожного ідіостилу [2, с. 60-62]. Дана функція має зв'язок з вагомістю художньої ідеї в авторській моделі картини світу. Внутрішня «ідіолектна норма» художнього мовлення формує категорію індивідуального в стилі письменника. Це можна чітко простежити в багатьох його віршах.

Неодноразове використання лексичної анафори у своїх ліричних творах свідчить про бажання Павличка зробити певні акценти, виділити основну думку, про надання мові полум'яності і виразності, необхідного рівня напруги, як у наступних строфах:

*Всі банки, грошові потоки,
Всіх армій ядерну можуть [1];
Чи буде син, чи буде мати,
Чи будуть люди на землі?! [1];
Ви крові боїтесь. Я знаю вас.
Ви мовчки поступатися готові.
Ви терористом назвете Кавказ [1];
За лона орхідею,
За ноги, що стають,
За спиною моєю [1];
Моя ти – пісня, сила і відвага,
Моє вселюдське й мамине ім'я [1].*

З наведених прикладів можна засвідчити, що анафора виконує емоційно-підсилювальну роль значень окремих слів, служить окрасою змісту. Автор таким чином підкреслює важливість вираженого, неодноразово використовує анафору і цим формує категорію індивідуального в особистому стилі.

У результаті ретельного відбору і використання певних лексичних одиниць не тільки для смислового навантаження, а й для естетичного впливу на читача сформувався індивідуальний стиль Д. Павличка. Почуття і думки автора, які становлять ідею твору, можуть виражатися засобами усіх мовних рівнів. Внутрішній світ та психологічні особливості письменника вагомо впливають на осмислення, систематизацію й естетично-творчий підхід до відбору мовних елементів вираження змісту. Досить часто в поезії Д. Павличка зустрічаються риторичні запитання:

*Чому воно мене не вбило змаху,
Чому лиш виставляє на страху?*

*Можливо, я писав його зі страху,
А може, вбив я колись йому? [1];
Та який це гріх, кохана,
Коли щастя він дає? [1];
О рідне слово, хто без тебе я? [1];
Людина – що таке? [1];
Чи буде син, чи буде мати,
Чи будуть люди на землі?! [1].*

Можна засвідчити, що автор використовував риторичне запитання, коли відповідь була очевидна, відома аудиторії, ораторові потрібно тільки актуалізувати її для сприйняття слухачами «*Що робити? Повертатись треба...*», а також коли відповідь на запитання ніхто не знає, чи її взагалі не існує «*Ми в якому слові? Де ми є?!*». У творчості Д. Павличка риторичне запитання призначене викликати певну експресію, ілюзію розмови, діалогу, що начебто відбувається у присутності читача і за його участю. Поет має наче живу розмову з читачем, робить його співучасником подій, ставить питання аби підштовхує на роздуми, в якійсь мірі схиляє до емпатії.

Абсолютно різними частинами мови виражені антоніми в творах Д. Павличка. У його віршах найчастіше зустрічаються антоніми представлені іменниками: правда-брехня, любов-журба, будень – свято, людина – дух, ненависть – любов, радість – журба, горе – щастя; прикметниками: дорослі – малі, повільне – швидке, тверда – м'яка, чорний – білий; дієсловами: любити – ненавидіти, радіти – сумувати, умерти – воскреснути, засинати – прокидатись, робити – лінуватися; займенниками: я – ти, ми – я, ми – вони. У рядках віршів Д. Павличка зустрічаються антоніми з повною граматичною співвіднесеністю, а це означає, що дві частини антоніма належать до однієї частини мови і мають однакові граматичні показники:

*Пускають правду, завертають лжу... [1];
Той смерть свою навіки поборов,
Хто на її **ненависть** має **любов** [1];
Пізнати хочеться, що **нагорі**,
Внизу, в глибинах світ живе й пульсує [1].*

Можна також зустріти антитези, що основані на антонімах з різними граматичними характеристиками, це сприяє увиразненню висловлювання. Структурно складна антитеза також зустрічається, в ній протиставляються не окремі слова, що утворюють антонімічні пари, а цілий ряд протилежних слів, які складають одне ціле і відповідають одному образу:

*Люблю я бистрину життя, прозору, поривну, глибоку,
І не ховаюся в затоку, де шумовиння і сміття.
На бистрині нелегко плавати, бо хвиля зносить, хвиля рве.
Хто нидіє, а не живе, нехай шукає тиху заводь [1].*

Представлені контекстуальні антоніми «бистрина життя», «тиха заводь» виражають протиставлення двох протилежних позицій у житті і сприяють створенню яскравих свіжих образів. Протиставлення змісту позначається тут не одним окремим, а двома залежними словами. Відбувається ніби уточнення поняття бистрина – заводь, двома антонімічними парами – прозора, поривна, глибока – де шумовиння і сміття, нидіє – живе. Складна антитеза підсилює експресію тексту, допомагає розкрити суперечливу сутність явища.

В основу поезії Д. Павличка покладена антитеза складена з загальнономовних та контекстуальних антонімів, що сприяють емоційності і яскравості художніх образів. Надзвичайно виразні, об'ємні образи створені саме за рахунок різних протиставлень понять. Іноді, антитеза являє собою цілий твір, наприклад: «*Чом це так?*», «*Два кольори*», «*Все не те, коли нема любові*».

Д. Павличко є майстром порівнянь, що часто презентується в його віршах. Він застосовує цей художній засіб, який полягає у поясненні одного явища за допомогою іншого, надзвичайно подібного до нього, в якому потрібна авторові риса виступає дуже яскраво. Ці яскраві порівняння створюють атмосферу вірша, вони якомога точно віддзеркалюють світосприйняття поета:

Не зникай же в небі, як пір'їна
Відкривається м'яке, мов з вати [1];
Слово тихе й мудре, як буквар [1];
Вона знімає тіло, як одержу [1];
Полум'я кипить, мов джерело [1];
Як пісня – чесне, як бджола – завзяте [1];
Вона поєзє, як ворог, з темноти;
Якщо з мечем назустріч їй не йти –
Життя від вас тікатиме, як обрій! [1];
Вони його з маєтків і плебаній
Прогнали, як заразливого пса [1];
Закуті в брилах крики боротьби,
Як рокотання грому в надрах ночі [1].

Д. Павличко використовує порівняння так часто, що це можна назвати певним «зловживанням». Особливо воно помітне в «Сонетах подільської осені», а також це спостерігається і в ранніх творах:

Загомонила Верхови
Заграла, наче молодим,
Життя розвиднілось, як днина,
Пропало горе, наче дим [1].

Порівняння використовуються автором у художній мові для створення стилістичних ефектів живомовності, невимуженості, спонтанності та образності.

Поетичні твори Д. Павличка вражають своєю символічністю, алегоричністю та метафоричністю. Митець завжди відображає свої суб'єктивні переживання щодо того, що мають актуальність у політичному і громадському житті країни. Він звертається у своїй творчості до зображення найтонших людських почуттів. Поезія Д. Павличка завжди була відома своїми формами, лаконічністю, вишуканою поетичністю, тяжіння до образів-символів, насиченістю тропами та емоційністю. Ліриці поета властива етична гострота й глибинна філософічність, врівноважена емоційна мудрість і вишукана наповненість слова. З метою визначення морально-етнічних цінностей, властивих колективній свідомості на певному історичному етапі та специфіку індивідуально-авторського відображення світу, варто зробити аналіз концептів у творчості Д. Павличка як ментальних структур. У його поезії тема кохання нерозривно пов'язана з мотивом безмежної і відданої синівської любові до матері, до Батьківщини.

Поет схиляється не тільки перед жіночою красою, але й перед мужністю, силою духу, вірністю. Життя кожної людини неповторне, сповнене проблем та любов завжди з нами у всіх її проявах. Концепт *любові* у віршах Д. Павличка виражається за допомогою специфічного набору когнітивних ознак – класифікаторів, які притаманні кожному концепту. Розкриття семантики поезії Д. Павличка допомагає зрозуміти оригінальне світосприйняття митця та самобутність його поетики. Рядки автора наповнені мовними концептами, що розкривають почуття *любові*, наприклад ліричний герой Павличка кохає свою дівчину:

*Так, ти одна, моя любове,
Дасш мені снаги обнови,
Народжуєш мене щодня
Інакшим, іншим [1, с. 125];
Я пригорнусь до тебе
Серцем і небесами,
Раменами пагорбів рідних
І доріг поясами [1, с. 134];
Мені твоїх поцілунків
Вовік не буде доста,
Тож підпливай до мене,
Сирено злото хвоста [1, с. 240].*

В авторському осмисленні поетичного концепту *любов*, він не обмежував себе вираженням любові до коханої дівчини. Одне з найсильніших і щиріших почуттів є любов до мами. Ліричний герой іде у дорослий світ та бере з собою згадку про маму, символ любові – сорочку. Де б він не був, з ним завжди «згорточок старого полотна» як оберіг. Два кольори стають глибоким поетичним образом-символом:

*Два кольори мої, два кольори.
Червоне – то любов, чорне – то журба [1, с. 257].*

Червоний колір відіграє неабияку роль в поезії автора, колір стає символом життя і любові. Ця тема неодноразово представлена у творах авторів всіх часів, її можна назвати «вічною», бо спонукає читача до роздумів, переживань щодо цього прекрасного почуття. У кожної людини в житті є два кольори, як дві смуги, що чергуються завжди. Ці смуги – символи, що викликають почуття радощів або смутку:

*Два кольори мої, два кольори,
Оба на полотні, в душі моїй оба,
Два кольори мої, два кольори:
Червоне – то любов, а чорне – то журба [1, с. 257].*

Ліричний герой творів здатен повноцінно відчувати подих сучасності, красу що охоплює автора і якою він насолоджується.

Теми та концепти Павличкових віршів дозволяють скорегувати уявлення про міфопоетичну картину світу етносу і автора. Аналіз Павличкових пісенних текстів засвідчив прагнення поета виразити власні судження, спрямовані на пояснення тасмниці людського буття, любові у всіх її проявах, піднесення духу патріотизму тощо. Д. Павличко як представник ментальності українського народу порушив найболісніші теми громадян України. Висока духовність,

повага своїх коренів, родинних зв'язків – все це стало центральним у творчості автора.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Павличко Д. В. Твори: В 3 т. – К.: Дніпро, 1989. – Т. 2: Поезії, 1989.– 542 с.
2. Ставицька Л. О. Про характер взаємодії категорії індивідуально-поетичного стилю і літературної мови / Л. О. Ставицька // Мовознавство. – 1986. – № 4. – 60–62 с.